

Система уроків з вивчення творчості М. Хвильового

Урок перший

Людмила Назаренко,

вчитель-методист ЗОШ I-III ст. № 45

м. Миколаїв

Тема уроку. Микола Хвильовий – портрет м'ятежника

Мета: поглибити знання про історичні умови, літературний процес початку ХХ століття; подати цілісний портрет письменника на тлі епохи, показати духовну міць М.Хвильового, його бунтівний характер, розкрити світоглядні позиції письменника; виховувати самостійність, співпереживання до тяжкої долі митця, громадянську гідність.

Епіграф: *Істинно: Хвильовий.*

*Сам хвилюється і нас усіх хвилює,
п'янить і непокоїть, дратує,
знесилоє і полонить.*

В. Коряк

Умотивування наступної діяльності вчителем або/і школярами

Чому ж, попри все сказане, протягом більше як півстоліття не лише твори, а й саме ім'я Миколи Хвильового було під забороною, майже невідоме широкому читачеві? Відповідь на це питання не збагнути без осмислення всього життєвого й творчого шляху митця в контексті його складної й суперечливої епохи. Хвильовий таки справді був сином своєї доби й розділив багато її високих поривів та прикрих ілюзій.

Так споконвіку було: одні

умирають з ганчіркою в руці, а другі

тяглися до стяга зорі і йшли за

хвостами комет, горіх розкусивши буття.

(М. Хвильовий)

II. Модель уроку-заняття з літератури

Композиція та сюжетно-змістові лінії літературної освіти школярів Докомунікативний етап

I. Вступне слово-звернення вчителя-лектора до учнів-читачів

Могутня сила національного відродження 20-30-х років породила покоління патріотів з активною громадянською позицією, яке прийшло в українську літературу з палким бажанням змінити світ і піднести рідну культуру на світовий рівень. Серед найяскравіших літературних зірок — Микола Хвильовий, який став основоположником нової української літератури. Та як і багато інших прозаїків, Хвильовий прийшов у літературу закоханим у революцію поетом.

Корпоративне формулювання теми уроку

Кажуть, ім'я накладає свій відбиток на характер людини. Якщо ж людина свідомо бере псевдонім, входячи у публічне життя, то це не просто слово, а ім'я-образ. Який би ви обрали псевдонім для себе? Виходячи з цього, спробуйте уявити людину з псевдонімом Хвильовий. Порівняйте свої міркування зі словами епіграфа, розташованого на слайді. Спробуйте сформулювати тему уроку.

Позитивна настанова на вирішення літературно-мистецьких завдань

М. Хвильовий був одним із найпопулярніших письменників початку ХХ століття. Революція органічно ввійшла в його життя. Ще в дитинстві батько зацікавив сина народницькими ідеалами. У війську, куди він змушений був піти у 1916 році, усталюються демократичні погляди майбутнього письменника. Хвильового захоплюють ідеї волі, рівності, братерства, і тому більшовицька агітація швидко робить з нього справжнього революціонера, для якого революція — єдина молитва, єдиний Бог.

План викладу лекційного матеріалу

1. Історичні передумови розвитку літератури на початку ХХ століття. Новаторство в літературі.
2. Хвильовий: історія ілюзій і прозрінь.
3. Політичні репресії.
4. Портрет м'ятежника.
5. Віртуальне інтерв'ю з письменником.
6. «Хай живе дух неспокою». Останні кроки до самогубства.

Завдання: за змістом лекції аналізувати та систематизувати навчальний матеріал, робити висновки, обмінюватись думками, робити записи в зошитах відповідно до плану лекції.

Методична ремарка

Лекційний матеріал доречно подати із мультимедійним супроводом з метою наочного представлення матеріалу, щоб задіяти не лише аудіальні здібності читачів, а й візуалізувати сприйняття. Подамо деякі фрагменти.

Сприймання та усвідомлення лекційного матеріалу, комунікативна фаза

Прикметною ознакою високого художнього потенціалу української літератури в 20-ті роки є, по-перше, усвідомлення літератури як повного національного та історичного типу художньої творчості, акцентування на її зв'язку з традицією; по-друге, радикальна переоцінка та вибір самої традиції, змагання різних тенденцій, зумовлених новим художньо-естетичним контекстом.

Історичні передумови розвитку літератури на початку ХХ століття

1920-ті роки – час небаченого розвитку, відкриттів і сподівань в українській культурі; течії в поезії: класицизм, авангардизм, неореалізм, символізм, футуризм, конструктивізм; стильові манери прози: романтико-героїчна (Ю. Яновський «Мамутові бивні»); лірико-імпресіоністична

тична (М. Хвильовий «Кіт у чоботях», «Слонський яр»); реалістична (П. Панч «Дороговказ»); науково-фантастична (Ю. Смолич «Прекрасні катастрофи», В. Винниченко «Сонячна машина»);

політика українізації: поширення україномовної освіти, посилення національної свідомості і разом з тим віра в ідеали революції; на чолі – комісари освіти Скрипник, Шумський.

Створено нові письменницькі угруповання:

«Гарт» – 1923–1925 рр. – ідея пролетарської літератури. Засновник В. Еллан-Блакитний, члени: П. Тичина, В. Сосюра, В. Поліщук.

«Плуг» – 1922 р. – ідея «масовості» літератури. Засновник С. Пилипенко, члени: П. Панч, Д. Загуд, І. Сенченко.

«Молодняк», «ВУСПП» (Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників) – 1927 р.

«ВАПЛІТЕ» (Вільна Академія Пролетарської літератури) – 1926–1928рр. – ідея літературної та художньої довершеності, орієнтації на психологічну Європу, незалежності української культури від Москви. Засновник – М. Хвильовий, члени: М. Куліш, П. Тичина, Ю. Яновський.

«Політфронт» – 1930–1931рр.

«Неокласики» – ідея орієнтації на здобутки античної та світової літератури. Члени: М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, П. Филипович, Ю. Клен.

1930-ті роки – українці – ця переважно сільська нація, в якій зростав націоналізм, – опинилися під подвійною загрозою сталінських проєктів: «ліквідація куркульства як класу», колективізація, голодомор 1932–1933 рр., великий терор.

Найтяжчих втрат від сталінських кампаній зазнали інтелігенція й селянство – дві верстви, що становили соціальну базу українського націоналізму.

«Жити стало краще, жити стало веселіше» – політика централізації влади, русифікації.

Характер суспільно-політичного життя накладає відбиток на культурну атмосферу та способи функціонування мистецьких сил. Прагнення до творчого спілкування, захисту професійних інтересів, пошуки односторонності, жага самоствердження стають першопричинами виникнення літературних організацій. Найбільш масовими були «Плуг», «Гарт», досить активну позицію займали організації футуристів (у Києві – «Фламінго», в Одесі – «Юголіф», у Харкові – «Комкос»), намагалася протистояти ідеологічному тискові й зберегти творчу незалежність «Ланка». З літературною дискусією 1925–1928 років пов'язана доля ВАПЛІТЕ, що була створена з ініціативи Хвильового як «лабораторія професійного удосконалення та вільної творчості задля комуністичного ідеалу».

Історична довідка. «Літературна дискусія, розпочавшись виступами Хвильового проти графоманії, писаризму, нецтва в літературі, так би мовити, боротьбою за якість, швидко переступила в боротьбу за організаційні принципи поміж «Плугом» (масовізм) і «Вапліте» (академізм) і розгорнулася в площині суто принципових питань (Європа чи Просвіта) за перспективи розвитку української літератури й цілого соціально-культурного процесу»
(О. Шумський. *Більшовик України, 1927, № 2, с. 12*).

1925–1928 роки – умовні хронологічні рамки літературної дискусії, яка після втручання партійної критики та влади набрала політичного характеру й певною мірою спричинила політичні репресії 1929 р., 1934р.,

1937–1938 рр. Її початком стала стаття молодого письменника Г. Яковенка «Про критиків і критику в літературі» та памфлет Хвильового «Про «сатану в бочці», графоманів, спекулянтів та інших просвітян», який прозвучав гострою відповіддю початківцю. У період літературної дискусії Хвильовий видає цикл памфлетів «Камо грядеши», «Думки про течії» та памфлети «Апологети писаризму», «Україна чи Малоросія?», у яких гостро ставить питання:

а) масовізму в літературі; низької художньої вартості творів початківців;

б) перспектив розвитку національної літератури;

в) майбутнього відродження або «азіатського ренесансу» української літератури;

г) недоцільності та безперспективності орієнтації української літератури на літературу російську (гасло «Геть від Москви!»);

д) проголошення нового творчого методу, нового способу образного мислення – «романтики вітаїзму».

Фатальну роль у літературній дискусії, у долі учасників та всієї української культури відіграв лист Сталіна від 26 квітня до Кагановича, у якому давалась вказівка «боротись з крайнощами хвильовізму в рядах комуністів». У 1927 році Каганович на X з'їзді КП(б)У зараховує письменника до партійної опозиції й надалі розглядає його не як комуніста, а як ідейного представника «націонал-ухильництва». Після цього хвиля кримінально-політичної критики та звинувачень сягає високого напруження.

Перегляд мікрофільму про створення ГУЛАГу

Письменники, які загинули в ГУЛАГу, назавжди залишаться в людській пам'яті. По-перше: нині вони — живі. Нині вони — люди, реальності.

По-друге: завтра вони будуть — легенди. Завтра вони стануть недосяжні, дивні туманності. Сьогодні ми знаємо їх, любимо. Сьогодні вони — наші, близькі, зрозумілі. Завтра ми їх обожнимо. Перетворимо в ікони, картини.

Сьогодні ми бачимо їх. Завтра ми будемо любити їхній образ, колір очей, вираз обличчя...

	
Микола Хвильовий	Григорій Косинка
У ніч із 13 на 14 травня 1933 року застрелився.	1934 р. арештований і звинувачений «в організації підготовки терористичних актів проти працівників радянської влади», розстріляний після вироку військової колегії.

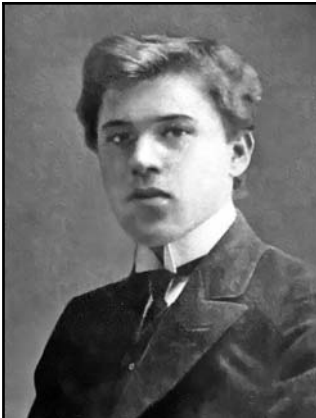

Б. Антоненко-Давидович

Микола Куліш

Після 22 років ув'язнення повернувся до Києва й відновив свою творчу працю.

Із Соловків його вивезли етапом десь на зламі 1937–38 року, коли такі етапи означали вивіз на розстріл. На всі запити Кулішевої дружини відповідні вищі установи в Москві відповідали — «не знаємо».

Михайло Драй-Хмара

Валер'ян Підмогильний

У квітні 1939 року письменник добровільно погодився стати на місце смертника під час чергового "вибіркового" розстрілу кожного п'ятого, рятуючи тим самим життя молодій людині.

1934 р. – безпідставно заарештований у справі вбивства Кірова. Проїшов кризь закритий суд, вирок без оскарження, заслання до концтабору. 3 листопада 1937 р. В. Підмогильного розстріляно на Соловках.

Портрет м'ятежника

Є, друзі мої, щасливі обличчя, що викликають одним одне почуття і воно зветься симпатія. Цих облич не можна боятися ні зблизка, ні здалека, бо вони прості, милі.

... для Хвильового не треба ні усмішки, ні голосу. Він вас покорає одразу. Не силою, не величчю імені, а самою простотою, своєю химерною симпатичністю.

Так він діє однаково на всіх: незнайомих, знайомих; на діда, бабу, молодицю і юнку; на робітника, батрака, незаможника; на куркуля, аристократа, буржуа, чиновника, перекупку – однаково.

(Це тому, що Хвильовий – сама симпатія).

У нього можуть бути завидники.

У нього можуть бути вороги, але у нього не буде того, хто б його зненавидів самою кров'ю.

Що ж особливого є в цьому незвичайному чужинцеві? Чи такі в нього очі? Чи гармонія ліній? Чи... Невідомо. Очевидно, це та внутрішня суть, ота потай-

на людська душа, що стоїть на кожному на людськiм обличчi.

Але що ж у нiм головне, що привертає до себе увагу? Навряд чи ми скажемо. Ясно тiльки одне: пiдйми́ть Хвильового на кiлька сантиметрiв, на зрiст, розумiється, дайте йому одну тiльки риску чужу – i все буде зруйновано. Помiняйте уяво Хвильового i якого-небудь знайомого вам письменника iменами, припустiть на одну мить, що, примiром, Пилипенко є Хвильовий – i в Хвильового-Пилипенка не буде жодного грама симпатiї, а Пилипенко-Хвильовий, втративши зрiст, виросте раптом в такiй же пропорцiї i здобуде нашу симпатiю.

Голова Хвильового? Ми не пам'ятаємо випадку, щоб вона була стрижена, тим паче голена, бо знимають волосся в тривозі за цiлiсть його, а голова м'ятежного нашого друга мiцно держить чорним здоровим кушем свою шевелюру. Правда, це не шевелюра й не куш, а просто мiцне буйне волосся, може, трошечки штучно пiдкинута гребiнцем вгору, може, нашвидкуруч, звичайною одежною щiткою, а може, i це найповнiше, п'ятьма або й усiма десятима заклопотано-бистрими пальцями.

Уявили вже? Роздивились? А ви зауважили, що ця голова, голова азиатського iспанця може посивiти, стати сивою в один день, в одну мить, але вона нiколи не буде лиса – нi з макушки, нi з лоба? Воiстину, ця вiчно юна порода не знає тлетворного подиху часу.

(Чи не спадало вам, любий читачу, на думку, що генiй, примiром, не мiг бути рижий, русявий, а тiльки такий, тiльки чорний? Подумайте).

З лобом нам трохи труднiше. Бо лоб Хвильового – це його ахiллесова п'ятка. Це те, про що вiн сам говорив жартوما, але що потай немало мучить його – безумовно. Великий-бо талант повинен би мати й велике лобово. Тодi було б менше сумнiву, i Хвильовий, що тоскує (дарма!) по безсмертю, хотiв би мати високого лоба. Але лоб його невисокий. Вiн тiльки середнiй. I через те у своїх творах письменник хотiв би дегенера-там дати високi лоби, а талантам i генiям – помiркованi. Цей лоб iшов прямо, потiм козирнув з-пiд вилого мозку i збугрився, нарештi, двома горбками, щоб розкидати по них чорнi згущенi, подовженi, непричесанi брови, де вже вряди-годи пробивається сива воло-синка.

От пiд цими бровами i живуть його очi, чорнi, з карим вiдтiнком, що здаються вам зеленавими. В очах героїв Хвильового стоїть жаура, любов, настрої i т. д., – у самого автора очi живуть, i iншого слова для них не придумати. Вони живуть вдень, вночi, пiд японськими лiхтариками, пiд столичними люксами, в стоячих лопанських туманах. Вони живуть, хватають все на льоту, тут же синтезують, розкладають, стрибають, бiжать, i вам повсякчас здається, що вашому друговi нiколи, що вiн має в кишенi залiзничний бiлет i зараз-зараз же збирається в подорож.

Живе й спiшить («жить торопиться, и чувствовать спешит») i нiс нашого друга. (Для цього носа треба придумати спецiальний термiн). Прямий, тонкий, чулий, вiн вряди-годи, не вряди-годи, а раз у раз потрiпує тонкими нiздриями, причому сам друг наш також раз у раз коротким ривком двох пальцiв тiєї чи тiєї руки, але неодмiнно великим i вказiвним пробiгає зверху по нiздриях, наче там щось зупинилося. Але це друга зорова омана – бо то тiльки звичка, то тiльки частий пере-клик чулих нервових кiнцiвок з чулистю нюхає. (Пам'ятаєте ж чебрецi? Ми ще до них вернемо). Тодi вам здається, що все тiло нашого друга обвиває нове повітря, ви пригадуєте, що перед вами шалений мис-

ливець і безумовно догадуєтесь, що ціль його неспокійної подорожі – полювання.

Забігаючи наперед, читач наш хоче сказати, що й губи нашого друга живуть. Ми не перечимо. У всякому разі, вони не існують, тим паче не животіють, не стоять, не в задумі, не в байдужості, не стиснуті яростю. Вони готові до слова, до руху. Вони у вічній взаємодії з відомими рухами. Вони трошки-трошки побільшені. Вони бувають темно-червоні («каштанові»), а здебільше вони запалені вітром. Не потріскані, а сухі і трошки запалені. Це може бути од вітру, може й од безсонної ночі.

Підборіддя? Навіщо воно вам? Хіба тільки на те, щоб згадати, що – на вулиці воно не буває неголене, що це робкоопівські парикмахери не стоять на висотах своєї доби, що вони часто нівечать його, задобрюючи потім своєю нікчемною пудрою, і що в творах нашого друга, а надто в полеміці, безпардонно-лінивий і неохайно-антисанітарійний цех сей трапляється зовсім не з примхи.

А вуха? Ах, іще вуха: маленькі, з яких випадково стирчить довга волосинка музичних натур, трохи приглушена (війна: царів проти народів і народів проти царів). І вже дивуєтесь: невже ж, маючи ці вуха, можна бути творцем такої словесної музики? Запевняю вас, що це так. А крім цього всього наш друг любить оперу і сам бриньчить на клавішних інструментах.

А руки? З волоссям, з чорними густими волосинками, з повнявими чулими жилами. Невже? На жаль. Можливо, наш друг це знає сам, але ми знаємо, що серце його при рівновазі ума (про рівновагу пізніш) б'ється в ухлах, в перебоях. Чи ж надовго стане такого неспокійного серця?

Нині можна сказати, що ви знаєте ціле фізичне погруддя нашого друга. А можете ви собі уявити, що це погруддя благоприсойно сидить за канцелярським столом? Покоїться способом Будди? Іде розважною ходюю? Стоїть в черзі друзів і спільників і задумано-іронічно слухає? Ніколи! Ніколи! І за столом, і на вулиці, і серед друзів шумних – це рух, завжди прискорений, завжди негайний, завжди в горніні.

Ви розумієте, звичайно, що ноги нашого друга не роблять широких, рівних, однакових кроків, бо ці ноги роблять лише короткі, часто прискорені кроки.

Така-бо епоха, епоха трамваїв, автобусів, таксі, дирижаблів, танків і тракторів. А якби вона, наша епоха, була інакша? Якби він, Хвильовий, родився в епоху чумацьку, а не в часи вогняної більшовицької кавалерії? Може би, він вмер од повільності? Нічого подібного! Він би бунтував, хвилював, тривожив чумацький свій час, доки б не зрушив його, не перекинув його шкереберть, доки не догнав би його до відповідного своєму характеру темпу.

Віртуальне інтерв'ю з письменником Володимиром Панченком — автором книжки «Полювання на «Вальдшнепа»

У якій родині народився М. Фітільов?

Народився Микола в родині вчителів Григорія Фітільова та Єлизавети Тарасенко, однак пізніше його записували як вихідця з пролетарської сім'ї, адже тоді таке походження було модним. Мати Миколи була донькою бухгалтера місцевого мільйонера цукрозаводчика Леопольда Кеніга. Молоде подружжя Фітільових жило в приміщенні місцевої школи і там таки народився Микола. Свої перші одинадцять років він і прожив у школі. До 1903, коли сім'я розпалась і батьки розлучились. Мати разом з п'ятьма дітьми поїхала до своєї сестри, яка була замужем за помі-

щиком Миколою Смаковським. Тут хочеться розвіяти перший міф про Миколу Хвильового, пов'язаний з його вихованням: перші 11 років він прожив у школі разом з батьками-вчителями, а наступні роки шість – у поміщицькому маєтку у своєї тітки.

Чи були Ви в Колонтаєві?

Так. І перше, що я хотів там знайти, – це школу, де навчався Микола Хвильовий. І таки знайшов її. Школа вже старенька, занедбана, у ній ніхто не навчається, оскільки поруч збудували нову двоповерхову, модерну. Але прикро, що на стінах старої школи немає меморіальної дошки і жодного іншого згадування про те, що тут навчався Микола Хвильовий. Однак це була початкова школа. Потім Микола ходив до Богодухівської гімназії.

Серед тих людей, які Вам зустрічались, хтось пам'ятав історію про Миколу Хвильового. Яким він був у шкільні роки?

Він у гімназії був шибеником. Але не у якомусь буквальному побутовому сенсі. Микола у шкільні роки був пов'язаний з нелегальними гуртками. Це були гуртки, які створювалися серед гімназійної тодішньої молоді, ще перед 1917 роком, його виключили з 6-го класу ліцею за участь у революційній організації. Далі почалась пора блукань, він шукав собі місце, але час від часу повертався в село Дем'янівка, де жила його мама. Потім війна, де Микола Хвильовий, за його ж словами, відбув три роки Голгофи.

А Ви також їздили до Дем'янівки?

Так, село Дем'янівка теж потрапило на мою мапу. Це вже районний центр Полтавської області. Це село мене сильно вразило: стоїть воно в лісі, на березі річки Мерла, неподалік старовинне сотенне містечко Котельва. У Дем'янівці вчителювала мама Миколи Хвильового. Як і колись, жила вона разом з трьома дочками та меншим сином у приміщенні школи. Цікаво, що ця школа збереглась, хоча села вже майже немає. Приміщення якимось чином тримається, що-правда, перекриття вже впали, але все одно могутній дерев'яний каркас дем'янівської школи, де не один раз у гостях був Микола Хвильовий, ще стоїть. У цьому селі на мене чекало багато цікавих знайомств. Наприклад, у Котельві ще живе 80-річна бабуся, Олександра Аврамівна Заєць, котра пам'ятає маму Хвильового. Вона сказала: «Єлизавета Тарасенко була з дворянськими манерами, чемна, інтелігентна та ізящна Жєнщина».

Чи трапились з Вами під час цієї дослідницької мандрівки якісь несподіванки?

Найбільша несподіванка цієї подорожі – знайомство з дочкою Миколи Хвильового. Мене ж у цій подорожі цікавило село Олександрівка, там до 1967 року вчителювала перша дружина Миколи Хвильового Катерина Гащенко. Вони прожили разом два роки. І в 1920 році у них народилась донька.

І Вам вдалося поговорити з Іраїдою? Вона пам'ятала свого батька?

На той час, коли я приїхав до Харкова, Іраїді було 89 років, вона вже два роки, як не ходить, однак при добрій свідомості і пам'яті. Слухає радіо. Все знає. Ми з нею мали чудову розмову. Звичайно, мене цікавило, а чи бачила вона хоч раз свого батька. Так, бачила. Один-єдиний раз. Сталося це в 1933 році, в рік самогубства Хвильового. Ситуація була драматичною, тому що мати Катерина Гащенко відгородила доньку від батька. І не через критику Хвильового, яка вже тоді звучала з найвищих трибун, включно зі Сталіним, а через особисту образу. Мати навіть у паспорті записала доньку на ім'я вітчима Іраїда Дмитрівна, а не Миколаївна. І в тому ж таки 1933 році Іраїда дізнається, що її справжній батько застрелився. Вона могла не потрапити на похорон. Але в день поховань мати і вітчим були в Чернігові і залишили Іраїду на тітку Дар'ю, і саме вона повела Іраїду на похорон. Вона розповіла, що було надзвичайно багато людей. Біля домовини вона побачила свою бабусю, Єлисавету Іванівну, матір Хвильового, котра намагалась її посунути ближче до домовини і повторювала: «Це твій батько», а потім сказала: «поцілуй його», й Іраїда поцілувала свого батька, якого вперше і востаннє побачила в день його похорону.

Хвильовий: історія ілюзій і прозрінь

Микола Хвильовий намагався врятувати себе, своє літературне угруповання ВАПЛІТЕ, журнал. Він змушений був писати листи, в яких каявся у всіх «гріхах», клявся у вірності комуністичній ідеології і зрікався своїх ідей, відмовлявся від бажання бачити українську літературу європейською, відірваною від Москви. Але арешти його найближчих друзів і однодумців зримо показали Хвильовому, що його доля вирішена у високіх кабінетах чорного трибуналу.

Щоб вберегти дружину і доньку від долі членів сім'ї зрадника Батьківщини, він вирішує сам поставити крапку у своєму житті. 13 травня 1933 року пролунав постріл, який обірвав життя Миколи Хвильового. А в передсмертній записці останніми словами були: «Хай живе революція!»

Копії передсмертних записок М. Хвильового, що були знайдені лише 1988 року

Арешт Ялового — це розстріл цілої генерації. За що? За те, що ми були найщирішими комуністами? Нічого не розумію, за генерацію Ялового відповідаю перш за все я, Микола Хвильовий. «Отже», як говорить Семенко... Ясно!

Сьогодні прекрасний сонячний день. Як я люблю життя — ви й не уявляєте. Сьогодні 13. Пам'ятаєте, як я був закоханий у це число? Страшно боляче.

Хай живе комунізм!

Хай живе соціалістичне будівництво!

Хай живе комуністична партія!

P.S.

Все, в тому числі й авторські права, передаю Любові Уманцевій. Дуже прошу товаришів допомогти їй та моїй матері.

13.V.1933 року Микола Хвильовий

Золотий мій Любисток, пробач мене, моя голубонька сизокрила, за все. Свій нескінченний роман, між іншим, вчора я знищив не тому, що не хотів, щоб він був надрукований, а тому, що треба було себе переконати: знищив — значить, уже знайшов у собі силу волі зробити те, що сьогодні роблю.

Прощай, мій золотий Любисток.

Висновки та узагальнення

Хвильовий у душі продовжував бути романтиком, але реальні події в житті підривали його віру в побудову щасливого майбутнього. Письменник спостерігав за змінами, які відбувалися з його товаришами по партії, коли ті дізнавалися про нові й нові арешти. Вони швидко погоджувалися, що поряд з ними жив ворог народу, відгороджувалися від нього мовчанням. І хоча безглуздість звинувачень була очевидна, ніхто не наслідуювався їх спростовувати. Хвильовий зрозумів, що тоталітарній системі байдужа доля людей, що вона може пожертвувати мільйонами заради міфічної ідеї, що над ним самим уже занесена сокира.

Рефлексійно-корективні дії

Обмін враженнями від почутого, прочитаного про письменника

Які риси характеру Хвильового вас вразили?

Хвильовий – це людина слабкодуха чи із сильним характером?

У чому полягає заслуга письменника?

Яким ви його запам'ятали?

Назвіть основні тези, які записали.

Міні-практикум

Проаналізуйте власні записи, запишіть висновок до теми, виходячи із запропонованого плану лекції, почутого і побаченого. Озвучте написане.

Підсумок

Вшанування пам'яті

Тростянець. Там непогано відреставрували палац мільйонера цукрозаводчика Леопольда Кеніга, в одному з флігелів є історико-краєзнавчий музей, де, хоч і скупко, представлений Хвильовий. У школі, де народився й жив Микола Фітільов, є теж меморіальний куточок з кількома фотокартками, в Богодуховській гімназії є меморіальна дошка. Достатньо широко представлений Хвильовий у Харкові, в літературному музеї. Крім того, збереглися два будинки, в яких він мешкав зі своїми родинами. І також знаменитий Будинок письменників «Слово», де поселили в 1928 році письменницькі родини. Це ж було так зручно для влади: усі письменники в одному будинку, легко наглядати за ними, легко контролювати кожен крок. Все прослуховувалось, все було під наглядом інформаторів, які писали свої донесення. З такими доносками на Миколу Хвильового можна ознайомитись у книжці «Полювання на вальдшнепа» Володимира Панченка. Сподіваюсь, постать М.Хвильового нікого не залишила байдужим, і ви з цікавістю ознайомитесь із творами неперевершеного майстра новел.